

**EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HACI BEKTAŞ VELİ'Yİ
TANIMA DÜZEYİ VE BEKTAŞILIK HAKKINDAKİ
TUTUMLARININ BELİRLENMESİ****DETERMINATION OF FACULTY OF EDUCATION STUDENTS'
ATTITUDES AS REGARDS LEVEL OF THE RECOGNITION OF
HACI BEKTAS VELI AND ATTITUDES ON BEKTASHISM**

*Recep ÖZKAN**

Özet:

Toplumların yaşamlarına, hayat felsefelerine yön veren önemli şahsiyetler vardı. Bu şahsiyetlerin genç nesillere tanıtılması, onların yetiştirilmesinde oldukça önemli rol oynamaktadır. Hacı Bektaş Veli'de bu şahsiyetlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerin Hacı Bektaş Veli'yi tanıma düzeyi ve Bektaşilik hakkındaki tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Anket ve literatür tarama teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin t testi sonuçlarına bakıldığında; erkek öğrencilerin Hacı Bektaş Veli'ye yönelik olumlu tutumlarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Birinci öğretim öğrencilerinin Hacı Bektaş Veli'ye yönelik olumlu tutumları gece öğrencilerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Öğrencilerin bölümlerine ilişkin tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarının ise Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin 33.61, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerin 34.03, Türkçe Öğretmenliği öğrencilerinin ise 34.27 olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi sonuçlarında lisans programlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hacı Bektaş Veli, Bektaşilik, Bektaş Kültürü, Üniversite Öğrencileri, Toplumsal Kültür, Sözlü Kültür.

Abstract:

There are some significant characters shaping the life of societies. Introducing these characters to young generations plays an important role for their upbringing. Hacı Bektaş Veli comes to the fore as one of these characters. The purpose of this study is to determine the Faculty of Education of Nigde University students' recognition level of Hacı Bektaş Veli and their attitudes about the Bektashism. In this study, questionnaire and literature review techniques have been applied.

* Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü – Niğde
recepozkan33@hotmail.com

Recep Ökan
Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Hacı Bektaş Veli'yi Tanıma Düzeyi ve Bektaşılık Hakkındaki Tutumlarının Belirlenmesi
Determination of Faculty of Education Students' Attitudes as Regards Level of the Recognition of Hacı Bektaş Veli and Attitudes on Bektashism

According to t test results, male students' positive attitudes about Hacı Bektaş Veli are higher than female students. Positive attitudes of daytime and evening education students don't show significant difference. According to one-way variance analysis test results, students of primary school teaching account for 33.61, social sciences teaching account for 34.03, Turkish teaching account for 34.27 and it is observed that there is no statistically significant difference between mean points of students.

Key words: Hacı Bektaş Veli, Bektashism, Bektashi Culture, Students at University, Social Culture, Oral Culture.

GİRİŞ

Bilinen ismiyle Hacı Bektaş Veli'nin gerçek ismi Seyyid Muhammed bin İbrahim Ata'dır. Sezgin (1991)'e göre ana ve babası Türk soyundan olup asıl adı Mehmed'dir. XIII. yüzyılda Horasan'ın Nişabûr şehrinde doğdu. Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmemekle birlikte, 1273 tarihinde öldüğü kesin olan Hacı Bektaş Veli, Mevlana Celalettin-i Rumi ile çağdaştır. Ayrıca Taptuk Emre'nin; Taptuk Emre de Yunus Emre'nin mürididir (Yurdakök, 2004; Temren, 1995). Güzel (1994)'e göre asıl adı Muhammed Bektaş olan Hacı Bektaş Veli'nin yaşadığı dönem ve çevre iyi bilinmekle beraber, kaynaklarda doğumu hakkında farklı bilgilere rastlanılmaktadır. Genel olarak kaynaklarda doğum tarihleri 1209-1248 arası, vefat tarihleri de 1270-1337 arası verilmektedir. Bu durum Hacı Bektaş Veli'nin XIII. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olduğunu kesinleştirmektedir. Güzel (2002, s. 36)'e göre Ahmet Yesevi ocağında yetişen ve Horasan erlerinden olan Hacı Bektaş Veli, Öztürk (1990, s. 49)'e göre de Horasan erlerinden bir Türk olup, tahsil ve manevi eğitimini tamamlayarak bir irşad eri olarak Anadolu'ya gelmiştir. XIII. yüzyılın ilk yarısında gerek Moğol istilasının etkisiyle, gerekse başka nedenlerden dolayı Horasan'dan kalkıp Anadolu'ya gelen, Anadolu Aleviliğinin oluşumunda büyük çabalar harcayan, daha sonraki yıllarda "Horasan Erenleri" diye anılan Türkmen babaları arasında Hacı Bektaş Veli önemli bir yer tutar (Işık, vd. 2010, s. 175; Fıçlalı 1994). Hacı Bektaş Horasan'dan geldiğinde siyasi başkent olan Konya yerine, kültürel başkent sayılabilecek, Sulucakarahöyük civarında bulunan Kapadokya bölgesine yerleşmiştir (Korkmaz, 2011, s. 121). Aytaş (2010, s.20) ise Hacı Bektaş Veli'nin gençliğinin Horasan'da geçtiğini, büyük pir Hoca Ahmet Yesevî Ocağı'nda Lokman Perende'den felsefe, sosyal ve müspet bilimleri öğrendiğini, bir bey oğlu olarak titiz bir eğitimden geçirildiği, insan sevgisini ve insana saygıyı en büyük şiar olarak kabul ettiğini "Benim Kâbem insandır" sözünün bunun en iyi göstergesi olduğunu söylemektedir. Bazı kaynaklarda doğumu 1248, Anadolu'ya gelişi 1270-

1280 yılları arası, ölümü ise 1337 olarak, bazı kaynaklarda ise doğumu 1209, ölümü 1271 olarak yazılmaktadır (www.hacibektas.bel.tr).

Yıldız (2012, s. 187)'a göre Hacı Bektaş Veli (669/1271), XIII. yüzyıl Anadolu'sunda yaşamış olan önemli bir halk şüfîsidir. Aynı zamanda büyük bir halk düşünürü olup Selçuklular döneminde yetişmiş güçlü bir ilim ve fikir adamıdır. Etkileri yüzyıllar boyunca geniş toplum kesimleri üzerinde hissedilmiştir. Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde önemli rolü olan manevi bir toplum önderidir. Ayrıca, ülkemizdeki Alevi Bektaşî toplulukları tarafından da önder bir şahsiyet olarak kabul edilir.

Bektaşîlik, Erdem vd. (2010, s. 439) tarafından; aşk, mutlak güzellik olarak tanımlanmakta; Bektaşîlik felsefesinin yaşama yolunun zevk yolu insanı sevgi birlik ve aşk yolu olduğu, Hak insan yolu olduğu şeklinde tanımlanmaktadır. Bektaşîler ise ariftir ve kâmidirler. Aleviliği de kapsamıştır ve Hacı Bektaşî Veli Hazretlerine büyük saygı ile bağlıdır. Bektaşîlik belli kuralları ve hiyerarşik örgütsel yapısı disiplini olan Sünni olanları da belli ritüellerden (ikrar törenlerinden) geçirerek katılabilecekleri bir öğretî tarikatıdır. Müslümanlığın özüdür. Dinde, ahlakta düşünüş; inanışta Türklük insanı demektir. İnsanlık sözünde ise sevgi kastı vardır. Bütün çabalarda tek silah aşktır. Aşk her nesneye sâridir. Bektaşî Allah'a korkulacak bir varlık olarak değil sevicecek bir varlık olarak bakar. Her iyi ahlaklı hak aşığı Bektaşî'dir. Bektaşîlik; okumak, düşünmek, kendine ait fikir sahibi olmak, çıkar gözeterek ve korkularak zorlayarak düşündüğünden başka türlü hareket edenlere baş eğmemektir. Bektaşî ahlakı, dünyanın en terbiyeli, edepli, hak sayar, zarif insanıdır. Bektaşî nazenin, ince ruhlu insan demektir. Fıçlalı (1994)da bu noktayı destekler nitelikte, Hacı Bektaş Veli'nin görüşlerinin bizi götüreceği son nokta, Tanrının kendini akıl, bilgi ve gönül ile donattığı insandır demektir. İlbars (1998)'a göre de Bektaşîlik insan kavramı üzerine kurulmuş bir tasavvuf okuludur... Bektaşîliğin amacı olgun insan (İnsan-ı Kamil) yetiştirmektir. Bunun ilk adımda insanın birincil olarak içini, ikincil olarak da bedenini temiz tutmasıdır. Altınok (1998) Hacı Bektaşî Veli'nin Türk diline değer verip dua ve niyazların Türkçe yapılması için çalıştığını, O'nun dünya görüşünde ırk, din, dil ve mezhep ayrımı olmadığını, tek ölçünün tüm inançlara ve yetmiş iki millete aynı mesafede yaklaşmak olduğunu belirtir.

Menemencioğlu (2011, s. 130-131) da Bektaşîliğin evrensel insana seslendiğini, bu öğretîye gönül vermiş olanları, çağdaş evrensel insan modeline ulaştırma yolunda hizmet etmeyi amaç ettiğini belirtir. Evrensel insan modelinin; insan-ı kâmil, yetkin insan, olgun insan terimleriyle karşılık bulunduğunu, Batı dünyasının, yakın zamanda evrensel insan modeli üzerinde konuşmaya başlamışken Bektaşî kültürünün, bu bakış açısına 700 yılı aşkın bir zamandır ulaştığını ve Hacı Bektaş Veli ile şekillenen Dört Kapı-Kırk Makam öğretisinin, sözü edilen yetkin ve evrensel insanı oluşturma

Recep Ökan
Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Hacı Bektaş Veli'yi Tanıma Düzeyi ve Bektaşilik Hakkındaki Tutumlarının Belirlenmesi
Determination of Faculty of Education Students' Attitudes as Regards Level of the Recognition of Hacı Bektaş Veli and Attitudes on Bektashism

yönteminin anahtarlarını içerdiğini vurgulamaktadır. Yıldırım (2010, s. 29) ise Bektaşiliği, *Hacı Bektaş Veli'nin Türkmenler arasında yayılan tasavvuf mesajı çerçevesinde şekillenen bir halk İslamı'ndan başka bir şey değildir* diye tanımlar.

Işık vd. (2010, s. 185) yaptıkları araştırmada, Türk halkının Hacı Bektaş Veli'nin yeterince tanınmadığına inandığını ortaya koymuşlardır. Demir (2011, s. 27)'e göre ise Hacı Bektaş Veli, Anadolu Selçuklu Devleti'nin dağıldığı sancılı günleri bizzat yaşamış ve bu sancının kolay atlatılabilmesi için olağanüstü gayret göstermiştir. Bu yüzden yaşadığı 13. yüzyıldan beri Türk milletinin hatta dünyanın yakından tanıdığı Türk büyükleri arasında yer almıştır. Türkiye'nin hemen her yerinde adına anlatılan bir efsaneye, yakılan bir türküye, söylene bir ninniye rastlamak mümkündür demektedir. Bilinen bir gerçek vardır ki o da Hacı Bektaş Veli'nin Türk İslam inancının şekillenmesinde önemli bir etkisinin olduğudur.

Hacı Bektaş Veli'nin en önemli etkisi, Türk kültürünün İslam öncesiyle sonrası arasında güçlü bir köprü oluşturmasıdır. Anadolu'da başlayıp Balkanlara kadar genişleyen Hacı Bektaş Veli düşünce sistemi, Türk kültürünün yaşatılmasında ve geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Bu etkinin kalıcılığında, Ahmet Yesevi ile birlikte Bektaşî dervişleri önemli roller üstlenmişlerdir. (Işık, 2010, s. 175). Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması için Türkistan illerinden vazifeli olarak gönderilmiştir (Güzel, 1994).

Toplumsal kültürün oluşturulmasında, toplumsal geçmişin önemli bir etkisi vardır. Toplumsal geçmiş ise toplumsal bağların korunmasıyla gelecek nesillere aktarılabilir. Toplumsal bağlar, geçmişte birlikte geçirilen hayat ile ecdattan kalan manevi ve fikri mirastan doğar (Said Halim Paşa, 1978). Burada kültür önemli bir etkidir. Kültürün oluşmasında ise toplum içerisinde çıkmış önemli kişilerin büyük bir etkisi söz konusudur. Bireylerin hayata bakışlarında, düşünce biçimlerinde ve hatta yaşam tarzlarında bu tür kişilerin yapıp ettikleri, söyledikleri önemli belirleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tekin (2002) Yunus gibi, Ahi Evran gibi, Abdal Musa gibi, Emir Sultan gibi Horasan erleri ile birlikte nice Hak erenleri bu toprakları yurt, bu halkı millet olarak inşa etmişler, devleti kuran iradenin çeliğine su vermişler ve bu iradeyi bilemişlerdir diyerek bu tür şahsiyetlerin genelde toplum özelde bireyler üzerinde ne denli önemli etkiye sahip olduklarına vurgu yapmaktadır. Özellikle geleneksel yapı arz eden toplumlarda bu durum daha da önemi olmaktadır. Geleneksel toplumlarda sözlü kültür yaygındır. Hacı Bektaş Veli'nin etkisi sonucu oluşmuş Bektaşî kültüründe de sözlü kültür geleneği yaygın olarak görülmekte ve önemsenmektedir. Çünkü Hacı Bektaş Veli Türk sözlü kültürünün en önemli öğelerinden biridir (Demir, 2011). Günay (1993) Bektaşîliğin sözlü kültürün

yaygınlaşmasında önemli olduğunu belirtir. Sözlü kültürün önemsenmesi ve yaygın olmasının önemli bir faydası da, Türk kültür öğelerinin birçoğunun yüzyıllardır kulaktan kulağa anlatılarak günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır.

Sözlü kültür ürünleri Ong (1995) tarafından, toplumun ortak malıdır ve hazır kalıplar şeklinde deneyimleri pekiştirecek şekilde biçimlendirilmesiyle oluşur. Yazılı metinlerden oluşmadığı için de toplumsal hafızada yüzyıllarca gelişerek varlığını sürdüren canlı organizmalar bütünü şeklinde tanımlanmaktadır. Doğan (2000) ise toplumda ortak bilinç oluşturmada ve bireylerin imgelem dünyasına katkıları ile tüm sözlü kültür ürünlerinin, her dönem için geçerli ve kalıcı etkileri bulunduğunu belirtir. Toplumların kültür sahasında mevcudiyetini sürdüren her şeyin yansımaları sözlü kültür ortamında bulmak mümkündür (Ersoy, 2004). Sözlü ve yazılı kültür ürünleri toplumların sosyal yapıları, kültürü, yaşam biçimleri ve hayat felsefeleri hakkında derin bilgiler içermektedir (Özkan, 2011). Sözlü kültür ise milletlerin yaşamlarında, bireylerin sözlü ve yazılı gelenekleri içinde yer alan dolayısıyla onların kabullenmeleriyle ortak benimseme gücüne ulaşan ve millî kimliği oluşturan maddî ve manevî faaliyetlerin bütünüdür. Yıldırım (1998) sözlü kültür döneminin sosyal, ekonomik, psikolojik koşullarını ortaya koymak ve bunlar doğrultusunda yorumda bulunmak gerekir demektedir. Kolektif düşünüşün izlerini yansıtan sözel ürünlerde toplum psikolojisini ve bu psikolojik etkenleri doğuran sosyal yapıyı beraber ele almak gerekir (Öncül, 2009). Toplumun oluşturan bireyler arasındaki ilişkilere farklı yönlerden bakan dil ve kültür olaylarının kesiştikleri en önemli nokta sözlü kültür ürünlerinin ortaya çıktığı alanlardır. Sözlü kültür ürünlerinin yazılı kültür ürünlerinin ortaya çıkmasında da etkili olduğunu Öncül (2012), çağdaş yazınsal ürünler olarak adlandırılan roman, hikâye, tiyatro gibi türler de beslendikleri kültürel yapının dışına çıkmayarak/çıkamayarak sözlü kültür ürünlerinin etkisinde şekillenmişlerdir sözleriyle ifade eder.

Eğitim alanında da, sözlü kültür aracılığıyla bireyler üzerinde derin etkide bulunan şahsiyetlerin iyi tanınması ve çocuklara tanıtılması önemlidir. Çünkü bu tür şahsiyetler toplumsal değer olarak kabul edilir/edilmelidir. Hacı Bektaş Veli'de bu değerlerin başında gelen bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Onun söylemleri eğitim ve de eğitimciler aracılığıyla genç kuşaklara öğretilmesi oldukça önemlidir. Tuğcu (1995) bu milletin, bu insanların bazılarının Ahmed Yesevi denilince, Yunus Emre'yi duyunca, göğsü kabarıyor da, her ikisine köprü olan Hacı Bektaş Veli denilince, dudak büküyorsa, bunda, insanımızın değil, aydın bildiklerimizin kabahati, eksiklikleri vardır diyerek Hacı Bektaş Veli'ye gereken değerin verilmediğine vurgu yapmaktadır. O'nun öğretilerinin bireylere öğretilmesi gereğini ise aşağıda saydığı vasıflarıyla açıklamaktadır. Hacı Bektaş Veli; mütefekkir, müverrih, müfessir, muhaddis, fakih, mürebbi, muallim, mürşid, âlim, edib, şâir, mutasavvıf, veli, âbid, zâhid, ârif, muhib, hacı, imam, hoca,

pir, dede, alperen, lider, hatip, hünkârdır. Hatta sanki bir sosyolog, psikolog, filozof, Türkolog, filolog, sanatkâr, biyolog, zoolog, jeolog, astrolog, kimyager, fizikçi, mühendis, mimar, doktor...’dur.

Öztürk (1997) ise Hacı Bektaş Veli'nin özelliklerini, mezhepler üstü adamdır. Ayrım yapmaz, onda bütün insanlığa açılan bir kucak vardır. Bu kucak Kur'an ve Muhammet kaynaklı hizmeti amaçlayan, insan sevgisi ile dolu bir kucaktır. Bunun kliği, mezhebi, bölgesi, ırkı, rengi olmaz sözleriyle belirtmektedir. Hacı Bektaş Veli, Türk ulusunu birleştiren ve bütünleştiren önemli bir düşünürümüzdür. Onun etrafında gelişen ve geçmiş çok eskilere dayanan kültürel miras, bizim için olduğu kadar “inanç ve hoşgörü yüzyılı” sayılan 21. yüzyılda dünya milletleri için de önemlidir. Hoşgörü temeline dayanan, engin bir sevgi deryasına sahip olan bu düşünürümüzün görüş ve düşüncelerinin gelecek kuşaklara, onların anlayabileceği bir tarzda aktarılmasını çok önemsiyoruz (Talay, 1999). Böylesi önemli bir şahsiyet olan Hacı Bektaş Veli'nin, Türk dilinin ve Türk kültürünün yabancı etkilerden korunmasında etkisi büyüktür. O aynı zamanda insanların bağınazlıktan kurtularak birlik ve beraberlik içinde yaşaması yolunda çaba sarf etmiştir. İnsanların kötülüklerden uzak durmasının yolunu; “*İncinsen de, incitme*”, “*Eline, diline, beline sahip ol*” düsturu ile ortaya koymaktadır. Ayrıca; “*Kadınları okutunuz.*”, “*Murada ermek sabır iledir.*”, “*İnsanın cemali, sözünün güzelliğidir.*”, “*İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır.*”, “*Düşünce karanlığına ışık tutanlara ne mutlu.*” gibi sözleriyle de çağdaşlığın, gelişmenin, ilim yolunda ilerlemenin önemine vurgu yapmaktadır.

Bütün önemli şahsiyetlerde olduğu gibi Hacı Bektaş Veli'nin düşüncelerinin de Türk toplumsal yapısının ve düşünce hayatının oluşmasına katkısı oldukça önemlidir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda Hacı Bektaş Veli'nin düşünceleri etkili oldu. Osmanlı Devleti, Türkmen göçebelerine dayanan bir özellik taşıyordu. Bu beyliğin kurucusu Osman Bey, eşitlikçi bir dünya görüşünü temsil ediyordu. Osmanlı Devleti Balkanlar'a geçince Bektaşî düşüncesinin eşitlikçi, insancıl özünden de yararlandı. Bugün bile Balkan ülkelerindeki Bektaşî dergâhlarına Hıristiyan halkın saygı duyması, işte bu düşünce genişliğinden kaynaklanmaktadır (www.gazi.edu.tr).

Yukarıda da belirtildiği gibi yaşamıyla-sözleriyle topluma yön veren, ışık tutan, bakış açısı kazandıran Hacı Bektaş Veli'nin tanınması ve tanıtılması önemlidir. Bunun yapılabilmesi için de Hacı Bektaş Veli hakkında bilgi sahibi olunması gerekmektedir. Özellikle yeni yetişen nesle küçük yaştan itibaren bu tür kişilerin öğretilerinin öğretilmesi gerekmektedir. Bu öğretim işinin ise ilköğretimden itibaren yapılması önemli görülmektedir. Burada da ilköğretimde görev yapan öğretmenlere önemli roller düşmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada eğitim fakültesi öğrencilerinin

Hacı Bektaş Veli'yi tanıma düzeyi ve Bektaşılık hakkındaki Tutumlarının belirlenmesi problem konusu yapılmıştır.

1. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modeli niteliğinde betimsel bir çalışmadır. Anket ve literatür tarama teknikleri kullanılmıştır. Karasar (2007)'a göre, tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışma kapsamında 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği programı öğrencilerinin Hacı Bektaş Veli'yi tanıma düzeyi ve Bektaşılık hakkındaki tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın evrenini Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği programlarında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise belirtilen anabilim dallarında okuyan öğrencilerden erişilebilir örnekleme yöntemi ile belirlenen ve araştırmaya gönüllü katılmak isteyen 1. ve 2. Sınıf öğrencileri dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Demografik Özellikleri.

Cinsiyet			Sınıf		Total
			1	2	
Erkek	Bölüm	Sınıf	30	38	68
		Sosyal	43	60	103
		Türkçe	37	38	75
	Total		110	136	246
Kadın	Bölüm	Sınıf	143	105	248
		Sosyal	69	87	156
		Türkçe	54	51	105
	Total		266	243	509

Tablo 1'de görüldüğü gibi; araştırmaya katılan öğrencilerin; 266'sı 1. sınıf, 243'ü 2. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Sınıf öğretmenliği programından 316, Türkçe öğretmenliği programından 180, sosyal bilgiler öğretmenliği programından ise 259 öğrenci katılmıştır. Sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin 143'ü kız, 30'u erkek, 2. sınıf öğrencilerinin 105'i kız, 38'i erkektir, Sosyal bilgiler öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin 69'u kız, 43'ü erkek, 2. sınıf öğrencilerinin 87'si kız, 60'ı erkektir, Türkçe

Recep Ökan
Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Hacı Bektaş Veli'yi Tanıma Düzeyi ve Bektaşilik Hakkındaki Tutumlarının Belirlenmesi
Determination of Faculty of Education Students' Attitudes as Regards Level of the Recognition of Hacı Bektas Veli and Attitudes on Bektashism

öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin 54'ü kız, 37'si erkek, 2. sınıf öğrencilerinin 5'i kız, 38'i erkektir. Araştırmaya toplam 755 öğrenci katılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma yukarıda belirtilen bölümlerin 1. ve 2. sınıflarında okuyan 1. ve 2. öğretim öğrencileri dâhil edilmiştir. 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin araştırma kapsamı dışında tutulmasının nedeni ise, bu sınıf öğrencilerin anket çalışmasına karşı isteksiz olmaları (farklı kişilerce çok yoğun anket uygulanması ve bu sınıfların KPS sınavına yoğunlaşmaları) ayrıca bu sınıflardaki öğrencilerin özellikle 4. Sınıfların KPS sınavı nedeniyle 3. Sınıftan itibaren üstten ders almaları nedeniyle 4. Sınıfta fazla derslerinin olmamasından dolayı ulaşma gücünün çekilmesi önemli bir etken olmuştur.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında örneklem grubuna giren öğrencilerin Hacı Bektaş Veli'yi tanıma düzeyi ve Bektaşilik hakkındaki tutumlarının belirlenmesi için Çiftçi (2011) tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Anketin kullanılması için yazardan elektronik ortamda izin alınmıştır. Yazardan izin alındıktan sonra, Eğitim Fakültesi öğrenci işlerinden alınan öğrenci sayılarına göre anket metni çoğaltılmıştır. Araştırmanın amacından yola çıkarak belirlenen örnekleme uygulanan ölçekten elde edilen veriler bilgisayar programına işlenmiştir.

İki bölümden oluşan ölçe aracının birinci bölümü öğrencilerle ilgili genel bilgiler ve öğrencilerin Hacı Bektaş Veli'yi tanıyıp tanımadıklarına ilişkin bazı sorulardan oluşmaktadır. Öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgili bilgiler yöntem kısmında, öğrencilerin Hacı Bektaş Veli'yi tanıyıp tanımadıklarına ilişkin sorularla ilgili cevaplar ise bulgular kısmında verilmiştir. Birinci bölümde yer alan sorular; *Hacı Bektaş Veli hangi yüzyılda yaşamıştır?*, *Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır (şehir/bölge)?*, *Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi nedir?*, *Hacı Bektaş Veli'nin bildiğiniz eserinin adını yazınız*, *Bektaşî fıkrası biliyor musunuz?* sorularından oluşmaktadır.

Birinci bölümde yer alan sorulara verilen cevaplara bakıldığında, sorulara cevap vermeyen öğrenci sayısının oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Bu soruların frekans ve yüzde hesaplanmaları sorulara cevap veren öğrenciler üzerinden hesaplanmıştır. Çiftçi (2011) yaptığı çalışmada ölçeğin güvenilirliğini Cronbach's Alpha katsayısına göre 0,75 olarak hesaplanmıştır. 5., 6. ve 7. maddelerin katılmama oranının yüksekliği, katılımcıların Bektaşilik hakkındaki olumlu tutumlarını yansıttığı için, puanları tersine çevrilerek hesaplanmıştır. Bu çalışma kapsamında ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .80 olarak bulunmuştur.

2. BULGULAR

Anketin birinci bölümünde yer alan Hacı Bektaş Veli ile ilgili sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Hacı Bektaş Veli Hangi Yüzyılda Yaşamıştır? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı.

Yüzyıl	N	%
11,00	11	1,5
12,00	9	1,2
13,00	232	30,7
14,00	50	6,6
15,00	75	9,9
16,00	20	2,6
17,00	10	1,3
18,00	4	,5
19,00	1	,1
Toplam	412	54,6
Boş	343	45,4
Toplam	755	100,0

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerden 343 kişi % 45,4’lük kısmı bu soruya cevap vermemişlerdir. Bu durum bilmediklerini göstermektedir. Cevap verenlerin de 232’si % 30 13. yy demiştir. 12. yy diyenlerin oranı ise %1,2 ile oldukça düşük bir oranı göstermektedir.

Tablo 3:Hacı Bektaş Veli Nerede Yaşamıştır (Şehir / Bölge)? Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Yer	N	%	Yer	N	%
Adıyaman	2	0,52	Kayseri	1	0,26
Anadolu	10	2,61	Karaman	1	0,26
Ankara	14	3,65	Kırşehir	79	
Bektaş Hacıbektaş	2	0,52	Konya	19	
Buhara	1	0,26	Nevşehir	184	48
Çukurova	1	0,26	Nişabur	9	
Erzurum	1	0,26	Orta Asya	1	0,26
Güneydoğu	1	0,26	Sivas	1	0,26
Horasan	29	7,57	Tasavvuf	2	0,52
İç Anadolu	23	60,8	Tokat	1	0,26
			Yozgat	1	0,26
Toplam				383	
Boş				372	97,12
Genel toplam				755	

Recep Ökan
Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Hacı Bektaş Veli'yi Tanıma Düzeyi ve Bektaşılık Hakkındaki Tutumlarının Belirlenmesi
Determination of Faculty of Education Students' Attitudes as Regards Level of the Recognition of Hacı Bektaş Veli and Attitudes on Bektashism

Tablo 3'den anlaşılacağı gibi *Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır (şehir / bölge)?* sorusuna öğrencilerin yaklaşık yarısı cevap vermemiştir. Cevap veren 383 öğrencinin ise 184'ü Nevşehir cevabını vermişlerdir. Cevap verenlerin cevaplarının dağılımları da oldukça fazla çeşitlilik göstermektedir. Doğum yeri olan Horasan 29 kişi, Nişabür 9 kişidir. Bu da soruyu anlamadıklarını göstermektedir. Soruda şehir/bölge şeklinde cevap istenmektedir. Bu durumda şehir olarak belirtenler, Nevşehir diyen 184 ve Bektaş-Hacıbektaş diyen 2 kişiyi aynı kategoride ele almak gerekirse bu soruya 186 öğrencinin doğru cevap verdiği söylenebilir.

Tablo 4: *Hacı Bektaş Veli'nin Çalışma Alanı / Görevi Nedir?* Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Çalışma Alanı / Görevi	N	%	Çalışma Alanı / Görevi	N	%
Ahilik	6	1,13	Kapadokya	1	0,18
Âlim	4	0,75	Mesnevi	3	0,56
Bektaşilik	34	6,40	Ozan	2	0,37
Derviş	6	1,13	Sair ozan	6	1,13
Devlet memuru	1	0,18	Sevgi	1	0,18
Din	52	9,79	Şeyh	42	7,91
Din-felsefe	5	0,94	Şiir	29	5,46
Edebiyat	64	12,05	Tarikat	3	0,56
Eğitim	8	1,58	Tasavvuf	246	46,32
Felsefe	6	1,13	Tekke	4	0,75
İlim	2	0,37	Yazar	2	0,37
İrşat	2	0,37	Yesevilik	2	0,37
Boş				224	29,66
Toplam				531	70,33
Genel toplam				755	100,0

Tablo 4'e bakıldığında Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı / görevi ile ilgili soruya öğrencilerin 224'ü cevap vermemiştir. Cevap veren 531 öğrenci içinde ise 246 kişiyle en çok cevap Tasavvuf olmuştur. Daha sonra 64 kişi edebiyat, 52 kişi de din cevabını vermiştir. 42 kişi şeyh, 34 kişi de Bektaşilik demmiştir.

Tablo 5: *Hacı Bektaş Veli'nin Eserini/lerini Biliyor Musunuz?* Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Eseri	N	%
Ahilik	1	0,27
Bektaşilik	2	0,53
Divan	3	0,80
Edebiyat	1	0,27
Fihmafih	1	0,27
Fıkra	1	0,27

Makalat	359	96,76
Mektuba	1	0,27
Mesnevi	1	0,27
Nefesleri	1	0,27
Toplam	371	49,13
Boş	384	50,86
Toplaml	755	

Tablo 5'e bakıldığında; Hacı Bektaş Veli'nin eserleri ile ilgili soruya 371 kişi cevap verirken, 384 kişi ise bu soruyu boş bırakmıştır. Toplam öğrencilerin %50.86'sı cevap vermemiştir. Cevap veren 371 kişi içerisinde en çok cevap 359 kişiyle Makalat cevabında toplanmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin yarısı bu soruyla ilgili görüş bildirmeyen görüş bildirenlerin de %96.76'sı Makalat cevabıyla doğru cevap vermişlerdir.

Tablo 6: Bektaşi Fıkrası Biliyor Musunuz? Biliyorsanız Lütfen Bir Tanesinin Adını Yazınız. Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

Fıkra	N	%
Çamur	1	
Geldim gittim	1	
Hediye	1	
İslam'ın şartı	1	
Koyuncu	1	
Mahşer yeri	1	
Namaz	1	
Öğret	1	
Öğüt	1	
Oruç	1	
Tarikat	1	
Testi kırıldı	1	
Toplam	12	1,58
Boş	743	98,41
Total	755	100,0

Bektaşi fıkrası biliyor musunuz? sorusu ile ilgili Tablo 6'da verilen cevaplara bakıldığında öğrencilerin % 98,41'inin bu soruya cevap vermediği görülmektedir. Cevap veren (12) % 1,58 kişi ise değişik isimlerde birer tane fıkra bildiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	S	t	P
Erkek	246	36,04	8,89	4,868	000
Kadın	509	32,88	8,07		

Tablo 7’de araştırma katılan öğrencilerin Hacı Bektaş Veli’ye yönelik tutum puanları cinsiyetlerine göre incelendiğinde, erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması 36,04,kız öğrencilerin aritmetik ortalamaları 32,88 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan t değeri ($t= 4,868$ $p< .05$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin Hacı Bektaş Veliye yönelik olumlu tutumları kız öğrencilere göre daha yüksektir.

Tablo 8: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğretim Türüne İlişkin t Testi Sonuçları

Öğretim türü	N	X	S	t	P
Gündüz	387	34,30	8,48	1,292	,197
Gece	368	33,50	8,45		

Tablo 8’de verilen araştırmaya katılan öğrencilerin Hacı Bektaş Veliye yönelik tutum puanları öğretim türüne göre incelendiğinde, gündüzlü öğrencilerin aritmetik ortalaması 34,30, gece öğrencilerin aritmetik ortalaması 33,50 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan t değeri ($t= 1,292$ $p> .05$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Araştırmaya katılan gündüz öğrencilerin Hacı Bektaş Veliye yönelik olumlu tutumları gece öğrencilere göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 9: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bölümlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Testi Sonuçları

	n	\bar{X}	Ss
Sınıf	316	33,6139	8,56588
Sosyal	259	34,0386	8,07801
Türkçe	180	34,2722	8,89783
Total	755	33,9166	8,47650

Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin Hacı Bektaş Veliye yönelik tutum puanlarının ortalamaları Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin 33.61, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerin 34.03, Türkçe Öğretmenliği öğrencilerinin ise 34.27 olduğu görülmektedir. Puan ortalamaları arasında

istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Puan Ortalamaları Arasında İstatistiksel Olarak Anlamlı Fark Olup Olmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

VK	KT	Sd	KO	F	p
Gruplararası	55,569	2	27,785	,386	,680
Grup içi	54120,174	752	71,968		
Toplam	54175,743	754			

Tablo 10'da araştırmaya katılan öğrencilerin Hacı Bektaş Veli'ye yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri lisans programlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir ($F= .386$ $p> .05$).

3. SONUÇ

Eğitim Fakültesi öğrencilerinin Hacı Bektaş Veli'yi tanıma düzeyi ve Bektaşilik hakkındaki tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada; araştırmacının evrenini Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği programlarında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise belirtilen anabilim dallarında okuyan öğrencilerden erişilebilir örnekleme yöntemi ile belirlenen ve araştırmaya gönüllü katılmak isteyen 1 ve 2. sınıf öğrencileri dâhil edilmiştir. Araştırmaya toplam 755 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin; 266'sı 1. sınıf, 243'ü 2. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Sınıf Öğretmenliği programından 316, Türkçe Öğretmenliği programından 180, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programından ise 259 öğrenci katılmıştır.

İki bölümden oluşan ölçme aracının birinci bölümü öğrencilerle ilgili genel bilgiler ve öğrencilerin Hacı Bektaş Veli'yi tanıyıp tanımadıklarına ilişkin bazı sorulardan oluşmaktadır.

Birinci bölümde sorular sorulara öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı cevap vermemiştir. Buradan da öğrencilerin Hacı Bektaş Veli'yi tanımadıkları ya da bu sorularla ilgili fikirlerinin net olmadığı sonucu çıkarılabilir. *Hacı Bektaş Veli hangi yüzyılda yaşamıştır?* sorusuna öğrencilerden sadece 232'si doğru cevap vermiştir. *Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır (şehir / bölge)?* sorusuna cevap veren 383 öğrencinin ise 184'ü Nevşehir cevabını vermişlerdir. Cevap verenlerin cevaplarının dağılımları da oldukça fazla çeşitlilik göstermektedir. *Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi nedir?* sorusuna öğrencilerin 224'ü cevap vermemiştir. Cevap veren 531 öğrenci içinde ise 246 kişiyle en çok cevap Tasavvuf olmuştur. *Hacı Bektaş Veli'nin eserini/lerini biliyor musunuz?* sorusuna 371 kişi cevap verirken, 384 kişi ise bu soruyu boş bırakmıştır. Toplam öğrencilerin %50.86'sı cevap vermemiştir. Cevap veren 371 kişi içerisinde en çok cevap 359 kişiyle Makalat cevabında toplanmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin yarısı

bu soruyla ilgili görüş bildirmezken görüş bildirenlerin de %96.76'sı Makalat cevabıyla doğru cevap vermişlerdir. *Bektaşî fikrası biliyor musunuz? Biliyorsanız lütfen bir tanesinin adını yazınız.* sorusuna öğrencilerin % 98,41'inin bu soruya cevap vermediği görülmektedir. Cevap veren (12) % 1,58 kişi ise değişik isimlerde birer tane fikra bildiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin t testi sonuçlarına bakıldığında; araştırmaya katılan erkek öğrencilerin Hacı Bektaşî Veli'ye yönelik olumlu tutumlarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Hacı Bektaşî Veliye yönelik tutum puanları öğretim türüne göre incelendiğinde, gündüz öğrencilerin Hacı Bektaşî Veliye yönelik olumlu tutumları gece öğrencilere göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Öğrencilerin bölümlerine ilişkin tek yönlü varyans analizi testi sonuçlarının ise Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin 33.61, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerin 34.03, Türkçe Öğretmenliği öğrencilerinin ise 34.27 olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi sonuçlarında lisans programlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Altınok, B. Y. (1998). *Alevilik Hacı Bektaş Veli Bektaşilik*. Ankara: Oba Kitabevi.
- Aytaş, G. (2010). Alevilik Kavramı Etrafında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (56), 17-28.
- Çıfci, S. (2011). Bir Grup Yükseköğretim Öğrencisinin Hacı Bektaş Veli'yi Tanıma Düzeyi ve Bektaşilik Hakkındaki Tutumları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (57), 225-244.
- Demir, N. (2011). Sözlü Türk Kültüründe Hacı Bektaş Veli. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (57), 15-28.
- Doğan, İ. (2000). *Akıllı Küçük*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdem, C.ve Demir, T. (2010). Bektaşilik Öğretisinde Terim ve Kavramlar. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (55), 437-470.
- Ersoy, R. (2004). Sözlü Kültür ve Sözlü Tarih İlişkisi Üzerine Bazı Görüşler. *Milli Folklor Dergisi*, 8 (61), 102-110. 27 Nisan 2012, <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/35.php>.
- Fığlalı, E. R. (1994). *Türkiye'de Alevilik Bektaşilik* (3. Baskı). İstanbul: Selçuk Yayınları.
- Günay, U. (1993). Âşık Veysel ve Âşık Tarzı Şiir Geleneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 21-42.
- Güzel, A. (2002). *Hacı Bektaş-ı Veli ve Makalat*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güzel, A. (1994). Hacı Bektas Veli'nin Hayatı ve Eserleri. *Hacı Bektaş Veli Dergisi*, (1). 16 Mayıs 2012, <http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/ui/dergiler/01-15-21.pdf>.

- Işık, M., Akdağ, M. ve Türk, M. S. (2010). Türk Toplumunda Hacı Bektaş Velî Algısı Üzerine Bir Çalışma. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (55), 173-192.
- İlbars, Z. (1998). Bektaşilikte İnsan Kavramı Üzerine. *Hacı Bektaş Velî Dergisi*, (5).
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Korkmaz, S. (2011). Hacı Bektaş Velî Öğretisinde İtikadi Unsurların Menşei. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (59), 119-134.
- Menemencioğlu, B. (2011). Bektaşî ve Alevî Kültüründe Kadın. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (60), 129-140.
- Ong, W. J. (1995). *Sözlü ve Yazılı Kültür/Sözün Teknolojileşmesi*. (S. Postacıoğlu Banon, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Öncül, K. (2009). Olumsuz Söylemin Büyüsel ve Kutsal Niteliği. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turks*. 4 (8). 27 Nisan 2012, http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi21/97-oncukursat_2_1544 (Duzeltme).pdf.
- Öncül, K. (2012). Rekabetin Sözlü ve Yazılı Kültür Ürünlerine Yansımadaki Temel Paradigmalar. *Millî Folklor Dergisi*, (93).
- Özkan, R. (2011). Sözlü ve Yazılı Kültür Ürünlerinde Himayeci Değerler. *Prof.Dr. Yahya Akyüz'e Armağan, Türk Eğitim Tarihi Araştırmaları, Eğitim ve Kültür Yayınları* içinde (997-113). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, Y.N. (1990). *Tarih Boyunca Bektaşilik*. İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.
- Öztürk, Y. N. (1997). Gönüller Sultan Hac Bektaş Veli. *Hacı Bektaş Velî Dergisi*, (4).
- Said Halim Paşa. (1978). *Buhranlarımız*. (M. E. Düzdağ, Haz.). İstanbul: Kervan Kitapçılık.
- Sezgin, A. (1991). *Hacı Bektaş Velî ve Bektaşilik* (3. Baskı). İstanbul: Sezgin Neşriyat.
- Talay, İ. (1999). Kültürel Zenginliklerimiz ve Hacı Bektaş Veli. *Hacı Bektaş Velî Dergisi*, (9).
- Tekin, A. (2002). *Toprağın Yurt, Halkın Millet Olarak İnşası*.04 Haziran 2012, <http://www.ahmettekin.net/makalat-haci-bektas-veli,45.html>.
- Temren, B. (1995). *Bektaşiliğin Eğitsel ve Kültürel Boyutu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tuğcu, H. (1995). Hacı Bektaş Veli'nin İlmî Yönüne Genel Bir Bakış. *Hacı Bektaş Velî Dergisi*, (2).
- Yıldırım, R. (2010). Bektaşî Kime Derler?:Bektaşî, Kavramının Kapsamı ve Sınırları Üzerine Tarihsel Bir Analiz Denemesi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (55), 23-58.
- Yıldırım, D. (1998). *Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler, Türk Bitiği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldız, H. (2012). Hacı Bektaş Velî İle Ahi Evran İlişkisi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*,(61), 187-206.
- Yurdakök, M.(2004). Hacı Bektaş-ı Veli (XIII. Yüzyıl) ve Embriyogenez. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, (47), 303-304.
- 04 Haziran 2012, <http://w3.gazi.edu.tr/~ertan/hbveli.htm>
- 04 Haziran 2012, <http://www.hacibektas.bel.tr>